

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תש"ל

חלק א – יו"ל לש"פ תולדות, בי כסלו, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

לעילוי נשמת

אבינו ר' ברוך ב"ר שמעון ז"ל

קופרמן

נלביע לי חשון, אדר"ח כסלו, ה'תשע"ג

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ב

בי"ה, ד' מ"ח תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר יעקב שי

שלום וברכה!

נהנתי לקבל פ"ש מאתו וגם להודע מהרושם הטוב שעשו בעירו שני האברכים שביקרו בשליחות המל"ח – מרכז לעניני חינוך – בקיץ העבר, וכותב ג"כ שיבואו עוד הפעם, אבל מובן שאי אפשר להסתפק בביקור שבאים רק לימים אחדים, וצריכים לראות שבהעיר גופא ימצאו יותר אנשים שימשיכו ויחזקו ויגדלו ההתעוררות ופעולות ההתעוררות שהביקור הני"ל פעל בעירו, וזוהי השליחות של אלו הנמצאים בהעיר גופא, שיראו שיהיו מעלין בקדש, שמזמן לזמן יתחזקו ויתגדלו עניני יהדות בכלל ועניני חינוך הכשר בפרט, וידוע מרז"ל, ורואים זה ג"כ בעיני בשר, שכאשר עושים בעניני תורה ומצות מצליחים, בברכה.

ב

מוה"ר יעקב: האָבערמאַן, דעטראַיט.
מעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, ב' כסלו הבעל"ט – הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות י"ט כסלו ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה (חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק מברכים כסלו, ה'תשע"ו (ופרצה),

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

בי"ה, ד' מ"ח תשי"ג
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

בנועם נודעתי זה לא כבר מהרה"ח הווי"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר ...
... ע"ד הקישויים שהיו לו במשך קיץ העבר בעסקנות הצבורית בקהלתו בכלל
ובענין הת"ת בפרט, וסיפר לי הנ"ל אשר עמד בתוקף על דעתו אשר מוכרח הדבר
לחזק ולהגדיל את התלמוד תורה, וסוף סוף הצליח בזה ובונים עתה חדר נוסף
בשביל הת"ת וגדל ג"כ מספר התלמידים והתלמידות, וידוע פתגם החכם המובא
בכמה ספרים אשר העבר — מלמד העתיד, ומובטחני אשר נוסף על תועלת
הענין מצד עצמו מה שעמד בתוקף בהענינים מבלי התחשב עם המלעיגים
והמנגדים אשר במילא נוסף ג"כ ענין לימוד התורה והחינוך הכשר בכלל, הנה
מלבד זאת הרי עובדא זו גופא תוכיח לו אשר מכאן ולהבא זוהי הדרך לעסקנות
צבורית של אלו הלוחמים מלחמת ה' מבלי להתפעל מהעומדים כנגדם
ומובטחים הם אשר סוי"ס תהי' ההצלחה על צדם, ומובן זה ג"כ ע"פ שכל
הפשוט כי באשר כוונתם היא למלאות שליחותם בתור שלוחי ה' בעלמא דין,
הרי כח המשלח, הוא השי"ת, אתם, ובמילא אין ביד בני אדם להתנגד לזה,
בברכה אשר גם להבא יעזרהו השי"ת שיראה פרי טוב בעמלו על אתר
ובאיחולים לבריאות הנכונה ולנחת יהודי מב"ב שיחיו.

פתגם החכם ... אשר העבר — מלמד העתיד: ראה גם לעיל חכ"ה אגרת ט'תקמח (בשם כ"ק
אדמו"ר מהווי"צ), ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

א. התוועדות זו קשורה עם י"ט כסלו, שנקודתו — כידוע לכל
— היא סיפור ענין המאסר של רבינו הזקן וגאולתו בי"ט כסלו, ומאז
הוקבע בלב ישראל לחגוג יום זה מידי שנה בשנה¹.

וטעם הדבר — כיון שאין זו גאולה פרטית,

ואפילו לא גאולה של גדול בישראל, ובלשון השו"ע²: "אדם מסויים
.. וכן .. אדם שנתקדש בו שם שמים", שעל הנס שלו צריכים כולם
לברך "שעשה נס לצדיקים במקום הזה", ומה גם שמדובר אודות "רבנו"³,
אלא (נוסף על כל זה) זוהי גאולה של ענין כללי — שהרי המאסר
לא הי' מצד ענינים פרטיים, או בנוגע לאיש מסויים שהוא איש כללי, אלא
המאסר הי' קשור עם שיטה כללית — אם שיטה זו תוכל להמשיך ולהתקיים
באופן של חירות, ותוסיף להתרחב ולהגיע לכל בני"ב בכל מקום שהם,
או שיתחילו לרדוף שיטה זו, ולא זו בלבד שלא יניחו לה להתפשט
הלאה, אלא עוד זאת, שלא יניחו את המשך קיומה גם לפי הממדים
שכבר נתפשטה, והיינו, שזהו מאסר וגאולה של שיטה בחיים, אורח חיים
— אם יתקבל הדבר או לא, שבזה התבטא החילוק בין המאסר לגאולה.

ב. ולהעיר:

יהודים רגילים אמנם שרודפים את שיטותיהם ולא מניחים להם
להתפשט, ואדרבה, רוצים להכחיד גם את מה שכבר קיים;
אבל אעפ"כ, כשרוצים שהשיטה תתפשט בכל מקום שאפשר,
ובנדו"ד, בנוגע לתורת חסידות חב"ד, שתהי' באופן של הבנה והשגה
בחכמה בינה ודעת, ובאופן שיפוצו מעינותיך חוצה — הרי מובן שאינו
דומה המצב של רדיפות למצב של חירות, שכאשר הדבר נעשה מתוך
חירות, אזי פועלים זאת בנקל, במהירות ובעומק יותר.

וכפי שמצינו בנוגע לכללות הענין דמ"ת:

כדי להגיע למ"ת — הוצרכה להיות הקדמת המסירת נפש של בני"ב
בהיותם בגלות מצרים, בעבודת פרך כו', אשר, למרות כל הגזירות כו',
עמדו בתוקף להתנהג בדרכם, ולא שינו את שמם ולבושם כו' (ככל פרטי

(1) ראה גם שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג (3) ראה שם ס"ו. וראה גם תו"מ חמ"ז ע'
ס"ט (לקו"ד ח"א יט, סע"ב ואילך). 174 ואילך. וש"נ.
(2) או"ח סרי"ח ס"ז.

הדברים שנימנו במדרשי חז"ל⁴⁾, והיינו, שאפילו בענינים החיצוניים, כמו לבושים, היו מובדלים מכל השאר, ובלשון הכתוב: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", והיינו, שהיציאה ממצרים בתור עם — לאחרי המבחן ב"כור הברזל"⁶ של מצרים, שלא מתייראים ממנו, ונשארים בשלימות בתור עם — היא ההכנה המתאימה לקבל את התורה באופן שנעשים עבד לה' ("תעבדון את האלקים").

אבל אעפ"כ, אימתי ניתנה התורה — לא בשעה שבנ"י היו עדיין במצרים, אפילו לאחרי ש"בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים⁷, אלא דוקא לאחרי שנעשה מצב של "זמן חירותנו", בהיותם במצב של חירות לגמרי, "בהוציאך את העם ממצרים" — דוקא אז ניתנה להם התורה, שהיא החירות האמיתית, כמארוז"ל⁸ "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

וטעם הדבר — בפשטות — שהרי רצונו של הקב"ה שבנ"י ילמדו תורה ויקיימו מצוות, ולכן לאחרי שיהודי מוכיח שהוא אכן שייך וראוי לכך, עי"ז שעומד בנסיונות ועובד עבודתו מתוך מס"ג, נותן לו הקב"ה את האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך הרחבה, שרק אז יכול להיות הלימוד והקיום בשלימות:

בנוגע ללימוד התורה — אף שיכולים ללמוד תורה גם במצב של העדר המנוחה כו', הרי במצב כזה קשה להבין, וקשה לבוא לבידור האמת, וכדאיתא בגמרא⁹ שהתורה שלומדים בזמן הגלות — "תלמוד בבלי" — נקראת "במחשכים הושיבני"¹⁰.

וכן בנוגע לקיום המצוות — הרי רואים שאפילו לאחרי מ"ת יכול להיות קיום המצוות בשלימות דוקא לאחרי שבנ"י יוצאים מהגלות, כמ"ש בנוסח התפלה¹¹: "ושם נעשה לפניך .. כמצות רצונך", ואף שבפשטות קאי על מצות הקרבנות, הרי בזה נכלל גם כללות הענין דקיום המצוות, שבזמן הגלות אינו יכול להיות בשלימות הנדרשת לפי רצונו של הקב"ה, אלא דוקא כאשר בני" נמצאים במעמד ומצב של חירות.

כלומר: ההכנה לזה היא אמנם עי"ז שיהודי מראה שאפילו בהיותו בגלות הנה מצד נשמתו ה"ה נמצא במצב של חירות, וכנוסח הידוע¹²,

וזהו "מרבה נכסים מרבה דאגה" — שאין הכוונה שנשארת אצלו רק הדאגה מריבוי הנכסים, אלא שמלבד הדאגה שהיתה לו עד עתה, ניתוסף אצלו ריבוי דאגה מריבוי הנכסים.

י. וכאן צריך יהודי להראות את כחו — שלמרות דברי המשנה שבדרך הטבע "מרבה נכסים מרבה דאגה", אינו מתפעל מזה, ומשנה את הטבע, שאין זה פועל אצלו דאגה וטרדה, ובבוא הזמן שצריך להתפלל — מתפלל, וכשצריך ליתן צדקה — נותן צדקה, ועד"ז "בכל דרכיך דעהו", בכל פרטי הענינים ד"כל יומא ויומא עביד עבידתי"⁴⁶.

והקב"ה נותן לו את האפשרות והכח שלא להיות מושקע ב"מרבה דאגה", אלא אדרבה, לעמוד בזה, ולהיות במעמד ומצב של חירות, ועד — שירגיש כאילו נמצא במדבר, ששם נמצא רק הוא עם הקב"ה, והקב"ה נותן לו את התורה, כפי שניתנה במדבר סיני דוקא⁴⁷, שהרי "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"⁴⁸.

וכדי שיהי' נקל יותר לפעול זאת, ומתוך שמחה וחיות — צריך יהודי להכניס בזה את כל נשמתו, שאז בטלים המדידות וההגבלות של הגוף, ואז ילך לבטח דרכו, כך, שלמרות שאצל אחרים הרי זה "מרבה דאגה", נמצא הוא במעמד ומצב של היפך הדאגה, אלא שמחה וטוב לבב, כיון שנורגש אצלו ש"אנא עבדא דקוב"ה דסגידנא קמי' ומקמי דיקר אורייתא"⁴⁹, ולכן לומד תורה ומקיים מצוות, ומפיץ "נר מצוה ותורה אור"⁵⁰ בכל מקום שנמצא, ועושה זאת מתוך שמחה וטוב לבב, שאז הרי זה בהצלחה יתירה, ועד שפועל שממנו יראו וכן יעשו, ועי"ז מקיים הציווי "ואהבת לרעך כמוך"⁵¹.

וכך הולך ומתפשט האור בכל מקום ומקום, ועד ש"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם"⁵²,

ומזה באים לקיום היעוד "והלכו גוים לאורך"⁵³, כיון שבנ"י אומרים "לכו ונלכה באור ה'"⁵⁴ — בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

(46) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.
 (47) ראה גם תו"מ חכ"ג ע' 52. וש"נ.
 (48) ראה שו"ע אדה"ז שם סס"א ס"ב.
 (49) וש"נ.
 (50) משלי ו, כג.
 (51) קדושים יט, יח.
 (52) בא יו"ד, כג.
 (53) ישע"י ס, ג.
 (54) שם ב, ה.
 (49) זח"ב רו, א.

(4) מכילתא בא יב, ו. ויק"ר פל"ב, ה.
 (9) סנהדרין כד, א.
 (10) איכה ג, ו.
 (11) מוסף דיו"ט. וראה תו"ח ר"פ ויחי.
 (6) ואתחנן ד, כ.
 (7) ר"ה יא, ריש ע"ב.
 (8) אבות פ"ו מ"ב.
 (12) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 170. וש"נ.

כאשר קיבל הזמנה מאחיו, חשב שאולי יתאפשר לו עי"ז להשיא את בנותיו, ולכן החליט — בליט ברירה — לנסוע ל"גלות אמריקא", ולבחון את המצב כו', כדי שסוכ"ס יוכל לדבר עם אחיו אודות מצבו, ואולי יעזור לו להשיא את בנותיו.

אך כיון שלא מתאים שבירידתו מהאני' יבוא מיד להציע בקשתו, התיישב בדעתו, שבתקופה הראשונה לא יתחשב במעמדו ומצבו כו', ויניח לאחיו להנהיג אותו כרצונו.

ובכן, התחיל האח העשיר להראות לו גודל עשרו, בהוליכו אותו בין כל חדרי הבית וכו' וכו', עד שהבחין שאחיו מהעיירה הקטנה אינו בהתפעלות גדולה...

החליט אפוא האח העשיר שהוא יעלה אותו אל גג הבית — הוא הי' גר בבית בעל ריבוי קומות, כפי שנקרא כאן: "גורד שחקים" (א' וואַלקן קראַצער"), ומשם יראה לו גדלה של העיר ניו-יורק, ומזה בודאי יתפעל בהשוואה לעיירה הקטנה שממנה בא.

וכך עשה — שהעלה אותו הגגה, והתחיל להראות ולהסביר לו: כשתביט צפונה — תראה ענין פלוני בניו-יורק, וכשתביט דרומה — תראה ענין אלמוני בניו-יורק, וכך, מתוך התפעלות גדולה התרוצץ על הגג לכל ד' סטריין, ד' רוחות העולם, להראות לו את גדלה של ניו-יורק. בינתיים עברו כמה שעות — מהתחלת הסיור בחדרי הבית ועד הסיור על הגג כו' — ולפתע הבחין האח העשיר שהוא מתרוצץ לבדו, ואילו אחיו אינו רץ אחריו, וכשהביט הצדה, ראה שאחיו עומד בפינה ומתפלל מנחה...

הניח לו העשיר לסיים "שמונה-עשרה", ושאל אותו: היתכן שבשעה שאני מראה לך את גדלה של ניו-יורק, כפי שהנך רואה מה נעשה מדרום ומצפון, ממערב וממזרח — יש לך "ראש" להפסיק לפתע, להשאיר אותי להמשיך לרוץ ולספר כו', ולעמוד להתפלל מנחה?! וכי לא יכלת להתפלל מנחה לאחרי חצי שעה?!

השיב לו האח: אומר לך את האמת לאמיתתה ("דעם ריינעם אמת") — אינני מבין אותך: אני גר בחדר אחד בעיירה קטנה, ואין מסביבי כל כך הרבה גוים, ואעפ"כ יש לי ריבוי טרדות; ואילו אתה גר בדירה בעל חמשה עשר חדרים, ומסביבך כל כך הרבה גוים, כפי שהנך מראה לי ריבוי גדול כו' — איך יש ביכלתך לעמוד בכך ולסבול כל זה, ולהמשיך לחיות למרות ריבוי הטרדות שיש לך בניו-יורק?! ... ובכן, כשראיתי את המצב — סיים האח — חשבתי לעצמי: בינתיים אתפלל מנחה!...

שרק הגוף נמצא בגלות, אבל הנשמה לא היתה מעולם בגלות, ואין לאוה"ע בעלות על הנשמה, אלא, שעדיין יכול להיות מצב שהנשמה נשלטת ע"י הנהגת הגוף, ולכן בוחנים ומנסים את היהודי, שגם בהיותו בגלות מצרים, אשר "כל הגליות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל"¹³, הנה לא זו בלבד שהנשמה אינה תחת שליטת הגלות שמצד הגוף, אלא אדרבה, למרות שנמצאים עדיין בזמן הגלות, מנהיגה הנשמה את הגוף; אבל אימתי התורה היא בשלימות — דוקא כשישנו גם מצב של חירות כפשוטו, כפי שהי' "בהוציאך את העם ממצרים".

וכן הוא בנוגע לי"ט כסלו:

אפילו אם ח"ו לא היתה הגאולה — הרי זה דבר פשוט שבנ"י היו ממשיכים בלימוד פנימיות התורה, שהרי בנ"י הורגלו כבר לענין המס"נ בכלל, ובפרט בנוגע ללימוד התורה, כפי שרואים בדברי ימי חיי עם ישראל במשך אלפי שנים;

אבל, כיון שרצונו של הקב"ה שלימוד פנימיות התורה יהי' בשלימות, שיהי' נתפס בכל העומק והרחבות, ועד שע"י העבודה ד"יפוצו" יגיעו "מענינותך" גם "חוצה" — לכן הוצרך להיות ענין החירות גם מצד ממשלת המדינה ההיא, שגם הממשלה תכיר שזוהי שיטה שמתאימה עבור בנ"י (עד כמה שאפילו גוי יכול להבין זאת), ולכן הוציאו לחירות (עי"ז שהוציאו לחירות את רבינו הזקן) גם את המשך לימוד השיטה והפצתה בכל רחבי המדינה, שבה נמצא אז רוב מנין ורוב בנין של בנ"י.

ג. ולכן, כאשר מתאספים יחדיו לזכר הגאולה ההיא, הנה אע"פ שהלשון הוא שזהו המאסר והגאולה של רבינו הזקן, הרי הפנימיות והנקודה שבדבר היא — המאסר והגאולה של שיטת רבינו הזקן.

אלא, שאי אפשר לחלק ביניהם, כי, רבינו הזקן ושיטתו הם דבר אחד, שהרי לא מדובר אודות יהודי שבזמן מן הזמנים למד וחי ע"פ שיטה זו, אלא זהו יהודי שחידש את השיטה, ושיטה זו נעשתה כל מציאותו; לא הי' רגע אחד שהמחשבה דיבור ומעשה שלו לא היו חדורים ביישומה של שיטה זו כפי שבאה בציור של יהודי חי!

ולכן הרי זה היינו הך אם אומרים שזהו המאסר והגאולה של רבינו הזקן או שזהו המאסר והגאולה של השיטה — לפי ש"מסר נפשו עלי"י"¹⁴, ועד לאופן שחדרה את כל מציאותו, כך, שכל הענינים שאירעו עמו הם ענינים שאירעו עם שיטה זו, ולכן, כאשר הוא יצא לחירות, הרי

(14) לשון חז"ל — שמו"ר פ"ל, ד. ו ש"נ.

(13) ב"ר פט"ז, ד.

מובן (וכפי שיודעים גם מסיפור הענינים כפשוטם) שעי"ז היתה היציאה לחירות של לימוד השיטה והפצתה בכל רחבי המדינה.

ד. וזהו גם הלימוד ליהודים שמתאספים יחדיו להתוועדות הקשורה עם מאורע זה:

מאורע זה מהווה זכרון, ויתירה מזה: נתינת כח — שמכאן ולהבא יחיו ע"פ שיטה זו באופן של חירות, היינו, שלא להתחשב בענינים של מיצרים וגבולים שמצירים ליהודי, ואז יוכלו להמשיך בשיטה זו וליישם אותה מידי יום ביומו.

וזהו מה שלוקחים מיי"ט כסלו — שנקרא "ראש השנה לתורת החסידות (ודרכי החסידות)"¹⁵ — על כל ימי השנה, שכל יום יהי יום חסידי חי ("א לעבעדיקער חסידישער טאָג"), ברוח וע"פ הוראות תורתו של רבינו הזקן, בעל הגאולה והשמחה.

ואז בטוחים שכמו שהי' אצל מחולל השיטה, הנשיא הראשון של תורת חב"ד, כפי שכותב באגרת הקשורה עם שחרורו¹⁶, ש"הגדיל והפליא הי' לעשות בארץ", שאפילו אומות הארץ ראו שהיו נסים גלויים, והסכימו על זה ואישרו זאת בכח הממשלה — כך יהי' גם אצל כל ההולכים בעקבותיו, ע"פ שיטה והחלטה זו, כנוסח ולשון הידוע: "ידם על העליונה"¹⁷, שיוכלו להמשיך בלימוד החסידות והליכה בדרכי מתוך הרחבה ומתוך שמחה וטוב לבב, ובחיי יום-יום של כל השנה — לא רק ביי"ט כסלו, שבתות וימים טובים וימי סגולה, אלא בכל יום ויום ובכל לילה ולילה, למטה מעשרה טפחים. וזוהי גם הדרך לכך שמגאולה זו נבוא לגאולה האמיתית והשלימה של כלל ישראל, בקרוב ממש, כאשר אתי מר דא מלכא משיחא (כמבואר באגרת הקודש של הבעש"ט¹⁸), יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

* * *

ה. מהאמור לעיל מובן ענין נוסף בנוגע לכללות נתינת התורה, ובמילא גם בנוגע לפנימיות התורה:

התורה לא נבראה מחדש בזמן מסויים שבו הוצרכו בני"י לתורה, אלא "אלפים שנה קדמה תורה לעולם"¹⁹, ואילו מ"ת הי' לאחרי כ"ו

15) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו). וראה לקו"ד ח"ד תשנ"ט, ב ואילך. פאקסימיליא מהאגרת נדפסה בקונטרס "ומעין" ע' 17.
16) אג"ק שלו ס"ע רל. וש"נ.
17) אג"ק אדמו"ר מוהר"י צ"ח ריש ע' רסה. וש"נ.
18) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
19) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. וש"נ. זח"ב מט, א.

סיני (כמבואר וכמדובר כמ"פ בכתב ובע"פ כו'⁴³), אלא החידוש הוא בענין הגילוי —

אלא שבאותו זמן (שבו נתגלה פנימיות התורה) הי' זה בדוגמת לימוד הלכות החג שלושים יום לפני החג או הלכות החג בחג, והיינו, שזהו ענין שהיתה לו שייכות מיוחדת לאותו זמן — לעזור להתמודד עם קשיי הגלות המיוחדים שהיו בזמן ההוא.

ח. ומזה מובן גם בנוגע לזמנינו זה:

ובהקדים האמור לעיל (ס"ו) שענין הגלות יכול להיות בשני אופנים: ע"י נסיון של עוני או ע"י נסיון של עושר.

וכדברי שלמה⁴⁴: "ראש ועושר אל תתן לי הטרפני לחם חוקי", והיינו, שמבקש מהקב"ה שיתן לו כל המצטרך לו, אבל לא את הנסיון של עוני ("ראש"), ואפילו לא את הנסיון של עושר.

אבל, לפעמים מנסה הקב"ה ובוחן יהודי בעשירות, הקשורה עם "מרכה דאגה" עוד יותר מאשר הדאגה של עוני.

ט. (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:)

רבינו נשיאנו סיפר פעם סיפור⁴⁵ (שאירע עוד לפני המלחמה) אודות יהודי שבא לבקר את אחיו שעבר לגור בארצות-הברית שבאמריקא. — בהיותם בעיירה הישנה (כפי שאומרים היום: "אין דער אַלטער שטעטל") היו שניהם קבצנים גדולים... אבל לאח"ז נסע אחד האחים לארה"ב, ונעשה — כפי שנקרא כאן — "אַל-רייט'ניק" (אדם מסודר). ולאחרי ישוב הדעת, החליט, שלא די בכך, אלא עליו להזמין את אחיו ולהראות לו את גודל עשרו, והמעמד שהצליח להגיע אליו, שיראה איך הוא "עושה חיים" (כלשון הידוע: "מאַכט אַ לעבן") בארה"ב, שכן, בעיירה הקטנה חיו שניהם באותו חדר, ולאחרי החתונה הי' לכל אחד חדר משלו; ואילו בבואו לארה"ב, הצליח לקנות ולבנות כו', ועכשיו יש לו דירה בעלת עשרות חדרים!...

לצורך הנסיעה הי' צריך לשלוח לאחיו כסף, כיון שלא הי' לו כסף לרכוש כרטיס לנסוע באני' (כפי שהיו נוסעים פעם), אבל גם אם הי' שולח לו, לא הי' נוסע.

אבל הקב"ה עזר לאח העשיר (ה"אַל-רייט'ניק"), בכך שלאחיו היו כמה בנות שהוצרך להשיאן, ולא היתה לו אפשרות ליתן "נדון", ובמילא,

43) ראה — לדוגמא — תו"מ ח"נ ע' 45) ראה שיחת י"ט כסלו תש"ב ס"ו 60. וש"נ.
(סה"ש תש"ב ע' 21). וראה גם תו"מ ח"ד ע' 184. וש"נ.
44) משלי ל, ח.

ונקודת היהדות; ועי"ז ניתן לו התוקף, שמבלי הבט על ריבוי הדאגה מצד ריבוי הנכסים, יוכל להתנתק מכל הענינים, ולהתקשר ע"י המצוות — מצוה מלשון צוותא וחבור³⁹ — עם מצוה המצוות, שהוא נשמת הבריאה כולה, כמארז"ל⁴⁰ "מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו".
ובכל אופן, אין זה באופן שתורת החסידות לא באה בתור רפואה למצב פרטי. וע"ד האמור לעיל בנוגע לכללות הענין דמ"ת.

ז. ויש דוגמא נוספת ששייכת יותר לענין זה:

מצינו שיש חיוב ללמוד הלכות החג בחג, או שלושים יום לפני החג⁴¹. ומובן, שענינה של התורה אינה הלכות החג בלבד, או הלכות שבת, שבכל ערב שבת צריך לחזור וללמוד ההלכות שצריך לידע אותם לקראת בוא השבת; ענינה של התורה — ליתן חיים ליהודי (כנ"ל), ובמילא מובן, שבבוא יום השבת, הנה נוסף על כללות החיות שישנו בכל הימים, נותנת לו התורה חיות של שבת ("א שבת'דיקן לעבן"), ואז ישנם גם הלכות שבת שנוגעים לו בפרט. וכן הוא בנוגע להלכות החג בחג הפסח, חג השבועות או חג הסוכות וכו'.

ועד"ז גם בנוגע לפנימיות התורה:

בכל זמן שבו היתה ניתנת פנימיות התורה, היתה מתגלה לכל אחד מישראל נשמת התומ"צ, אשר, התומ"צ "הם חיינו ואורך ימינו"⁴², ופנימיות התורה היא הנשמה של חיי בני;

אמנם, כשמגיע זמן מיוחד שבו נמצאים במעמד ומצב מיוחד של שפל המצב רח"ל, אזי נוגע במיוחד להפיץ את פנימיות התורה ביתר שאת וביתר עוז, כדי שיהודים לא יתפעלו מהקשיים שראו מסביבם, וכדי שאפילו יהודי שלא הי' יכול להגיע ללימוד והבנת התורה, מצד סיבות שאינן תלויות בו או מצד איזו סיבה שתהי', יוכל גם הוא לחיות חיי יהדות מתוך שמחה וטוב לבב, ע"י פנימיות התורה. וזהו ביאור הטעם להתגלות פנימיות התורה בזמן ההוא דוקא.

אבל מה שנתגלה אז — הרי זה אופן חדש בלימוד התורה ואופן חדש בקיום המצוות,

— לא דבר חדש ח"ו, שהרי פנימיות התורה ניתנה במעמד הר

(39) ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב. (41) ראה שו"ע אדה"ז שם רסתכ"ט. וש"נ. ובכ"מ. (42) נוסח תפלת ערבית — ע"פ לשון (40) מדרש תהלים (שוח"ט) קג, א. וראה הכתוב ס"פ נצבים. ברכות יו"ד, א. ויק"ר ספ"ד.

דורות משנברא העולם²⁰, ולאחרי ההכנה ד"בהוציאך את העם ממצרים", לאחרי הברור והזיכוך ע"י "כור הברזל" במצרים.

כלומר: התורה מצד עצמה היא ענין כללי שכולל הכל, ולא דוקא ענין הקשור עם גלות מצרים — להקל את הגלות, ע"י ביאור תוכן ענין הגלות כדי שיוכלו לעמוד בו, או לפעול את ענין החירות, ולרפא את כל הקשיים והצרות שהשאיר הגלות;

התורה פעלה אמנם את כל הענינים הנ"ל — שהרי בקבלם את התורה הבינו בני"י מדוע הוצרכו להתייטר מאתיים ועשר שנה בגלות מצרים, ובמ"ת גם נתרפאו כל בעלי מומין שהיו אצל בני"י²¹, וכיו"ב בשאר הענינים שנפעלו במ"ת; אבל, כל ענינים אלו הם רק פרטים בתורה, ואילו עיקר ענין התורה הוא — "תורת חיים", שהפירוש הפשוט בזה שהיא הוראה (תורה מלשון הוראה²²) בחיים (כיצד לחיות), אבל ישנו גם הפירוש הפנימי בזה²³ — שזוהי תורה שיוצרת ופועלת חיים, שיהיו חיים הראויים לשמם, לא כמו חיים של בהמה, או צומח ודומם.

ובהקדמה:

כאשר אדם מתמסר רק להשיג את צרכיו, כמו אכילה ושתי' ושינה במנוחה, אזי אין חילוק בין החיים שלו לחיים של צומח — שהרי גם צומח אוכל ושותה, וישנם גם זמנים שבהם הוא ישן (כמבואר בספרי חכמות הטבעיים), כי: בשביל הצמיחה יש צורך במים, שזהו ענין השתי', ובלשון הכתוב²⁴ (בנוגע לארץ ישראל, בניגוד לארץ מצרים "אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק"): "למטר השמים תשתה מים". וכמו"כ זקוק הוא לענינים נוספים (מלבד משקים), שמקבל אותם מן הארץ ע"י שרשיו. וכמו"כ ישנם זמנים במשך המעט-לעת שבהם נפסק ענין הצמיחה, שזהו בדוגמת ענין השינה, ובכללות, במשך השנה, הנה בזמן החורף היא המנוחה (שינה) מענין הצמיחה, שמתחילה מ"ראש השנה לאילן" (כדברי הגמרא במסכת ר"ה²⁵), ולפנ"ז ישנו הפסק לשינה.

ואף שיש יתרון לאדם שיכול לעבור ממקום למקום ולהתאים את עצמו למצבים שונים — שזהו החילוק בכללות בין צומח לחי, שהצומח קשור עם מקום מסויים שבו יכול לצמוח ולגדול, ואינו יכול להתקיים בתנאים אחרים (אא"כ יחפשו עצות ותחבולות ותרופות כו'), משא"כ

(20) ראה פסחים קיח, א. ב"ר פ"א, ד. (22) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. גו"א ר"פ ועוד. בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב. (21) מכילתא ופרש"י יתרו כ, טו. תנחומא שם ח. יל"ש שם רמז ש. במדב"ר רפ"ז. וש"נ. (23) ראה גם תו"מ חמ"ט ע' 349. וש"נ. (24) עקב יא, יו"ד-יא. (25) בתחלתה.

בעל חי שהולך ממקום למקום, ויכול להתאים את עצמו למקומות שונים — הרי אם ההתאמה למקום החדש מתבטאת רק בכך שבכל מקום בואו יוכל להשיג את צרכיו, מאכלו ומשקהו ולבושו ומסחרו כו', אזי אין חילוק בין החיים של מין המדבר לחיים של בעל-חי.

וכדי שהחיים יהיו חיי אדם, כפירוש השל"ה²⁶ "ש"אדם" הוא מלשון "אדמה לעליון"²⁷, "בצלמנו כדמותנו"²⁸ של הקב"ה — הרי זה דוקא כאשר יהודי חי ע"פ התורה, כי, ע"י אורייתא נעשים ישראל וקוב"ה כולא חד²⁹, היינו, שהאדם מתקשר עם מקורו ושרשו, "בצלמנו כדמותנו".

זהו איפוא ענינה של התורה — שפועלת את ענין החיות.

וכאמור לעיל, בנוגע לצי"מ, שכאשר בני"ה היו זקוקים לביאור והסבר על העיניו בגלות מצרים במשך מאתים ועשר שנה, נתנה התורה מענה על זה, וכמור"כ כאשר הוצרכו לרפואה עבור בעלי מומין, פעלה זאת התורה; אבל התורה מצד עצמה היא למעלה מזה, ולמעלה שלא בערך. — זהו ענין כללי שפועל חיים, ומורה דרך בחיים.

ו. ועד"ז בנוגע לפנימיות התורה, או כפי שנקראת בזהר³⁰: "נשמתא דאורייתא", בניגוד לנגלה דתורה שנקראת גופא דאורייתא (ע"פ לשון המשנה³¹ "גופי תורה"):

יש שרוצים לפרש, שהיות שבני"ה היו אז בשפל המצב, כולל גם בנוגע לפרנסה שהיתה באופן של הרס וחורבן — כידוע המעמד ומצב שהי' לאחרי הרדיפות והגזירות של שנת ת"ח, לא עתה ולא עלינו, וגם בשנים שלאח"ז — לכן יסדו את שיטת החסידות, בתור "עצה" עבור בני"ה שיוכלו להתקרב אל הקב"ה מתוך שמחה וטוב לבב, ובאופן שיהי' שייך לכל, אפילו מי שאינו "למדן" — ע"י עבודת התפלה, קיום המצוות ו"בכל דרכיך דעהו"³².

ובכן: האמת היא ששיטת החסידות היא זו שהפיחה חיים אצל בני"ה לאחרי הגזירות ההם, ונתנה אפשרות לכל יהודי שמתוך שמחה וטוב לבב ימצא את התוקף והיסוד בחיים, שלא להתפעל מכל הקשיים שהיו לו בעבר, שבגללם הי' אמור להיות במצב של נפילת הרוח בתכלית, ובפרט אלו שלא היו שייכים להבנה והשגה בלימוד התורה, נתנה להם תורת החסידות אחיזה שגם הם יוכלו לחיות בשמחה, לא רק בשבתות

(26) ג, א. כ. ב. רסח, ב. שח, ב.
 (27) ישע"י יד, יד.
 (28) בראשית א, כו.
 (29) ראה זח"ג עג, א.
 (30) שם קנב, א.
 (31) חגיגה יו"ד, א. וראה אבות ספ"ג.
 (32) משלי ג, ו.

וימים טובים, אלא גם בכל יום, אפילו בימים הקשים שבהם טרודים ועסוקים ומושקעים בטרדות הפרנסה;

אבל, זהו רק פרט — שבכחה של פנימיות התורה, תורת החסידות, לפעול זאת; ואילו עיקר ענינה הוא — היותה "נשמתא דאורייתא", היינו, שהיא מראה בכל ענין של תורה את הנשמה שבו, ובמילא ניתוסף גם בחיי האדם — "אדמה לעליון" — הנשמה שבחיים.

ולדוגמא: כאשר יהודי מניח תפילין, הנה נוסף על הכוונה לשעבד את המוח והלב (כמבואר בשו"ע³³ שזוהי כוונת מצות תפילין שצריכה להיות בכל פעם שמניחים תפילין), מקבל יהודי ע"י תורת החסידות גם את הנשמה שבמצות תפילין — כמבואר בתורת החסידות³⁴ שע"י הנחת תפילין מתקשרים עם בחי' המוחין דלעילא.

ועי"ז ניתוסף אצלו בענין החיים — שלא להתפעל מהקשיים שיש לו בנוגע להנחת תפילין וכיו"ב מצד טרדות הפרנסה:

בהנחת תפילין אסור שיהי' היסח הדעת³⁵. ומובן, שקשה להזהר מהיסח הדעת בהיותו מוטרד בפרנסה, ואכן ישנם קשיים בפרנסה — אם מצד הנסיון של עוני, כפי שהי' בזמנים ההם, או (קושי גדול יותר) מצד הנסיון של עושר, כמו עתה, שהקב"ה העמיד את בני"ה בכמה מדינות במעמד ומצב שיש להם פרנסה בהרחבה, אבל בנוגע לטרדות — נתקיים בהם מאמר המשנה³⁶ "מרבה נכסים מרבה דאגה", היינו, שלא זו בלבד שריבוי הנכסים אינו ממעט את הדאגה, אלא אדרבה: "מרבה דאגה", כך, שיש לו טרדות הפרנסה ביותר, ובמילא קשה לו לפעול על עצמו שהנחת תפילין תהי' ללא היסח הדעת.

ועד"ז בנוגע לקיום שאר מצוות התורה ("הוקשה כל התורה כולה לתפילין"³⁷), שעליהם נאמר "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו" — שקשה ליהודי להתנתק מעניני העולם, ולהתקשר (ע"י המצוה, תפילין או ציצית ושבת כו') עם הרוחניות והמקור של העולם, שזהו הקב"ה.

והעצה לזה — עי"ז שנותנים ליהודי את ה"נשמה" שישנה בכל ענין שבתורה ובכל מצוה, שזהו ענין רוחני שאין עליו הגבלת עניני העולם, ואליו לא יכול להגיע גוי, אפילו לא ה"גוי" שישנו בכל אחד מישראל, "א-ל זר אשר בקרבך"³⁸, זה היצה"ר שלו, שגם הוא אינו יכול להגיע לעצם הנשמה

(33) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה ס"א.
 (34) ראה תניא פמ"א (נו, ב). סידור (עם דא"ח) שער התפילין ו, ג ואילך. אמ"ב שער התפילין טו [צז], ג ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות תפילין (דרמ"צ טז, סע"ב ואילך). ובכ"מ.
 (35) ראה שו"ע אדה"ז שם רסכ"ח. וש"נ.
 (36) אבות פ"ב מ"ז.
 (37) קידושין לה, א. וש"נ.
 (38) ראה שבת קה, ב.